

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра менеджменту ім. І. А. Маршала

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідуючу кафедри

[Підпис]
"03" вересня 2024 року

Тетяна ВОРОНЬКО-НЕВІДНИЧА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(обов'язкова фінансово-виробнича дисципліна)

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

освітньо-професійна програма Менеджмент підприємства
спеціальність 073 Менеджмент
галузь знань 07 Управління та адміністрування
освітній ступінь бакалавр
Навчально-науковий інститут економіки, управління, права та інформаційних
технологій

Полтава
2024-2025 н. р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Управління витратами» для здобувачів вищої освіти за освітньою програмою Менеджмент підприємства спеціальності 073 Менеджмент

Мова викладання: державна

Розробник: Чернікова Н., доцент кафедри менеджменту ім. І. А. Маркіної, к.е.н., доцент

“03” вересня 2024 року

Наталія ЧЕРНІКОВА

Схвалено на засіданні кафедри менеджменту ім. І. А. Маркіної
протокол від “03” вересня 2024 року р. № 1

Затверджено завідувачем кафедри

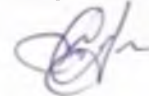
“03” вересня 2024 року

Тетяна ВОРОНЬКО-НЕВІДНИЧА

Погоджено гарантом освітньої програми Менеджмент підприємства

“03” вересня 2024 року

Тетяна САЗОНОВА

Схвалено головою ради з якості вищої освіти
спеціальності «Менеджмент»
протокол від “03” вересня 2024 року р. № 1

Тетяна САЗОНОВА

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма здобуття освіти	Заочна форма здобуття освіти
Загальна кількість годин	120	120
Кількість кредитів	4	4
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	обов'язкова	обов'язкова
Рік навчання (курс)	4 073 МЕН_бд_2021	4 073 МЕН_бз_2021
Семестр	8	7
Лекції (годин)	26	12
Практичні (годин)	14	8
Самостійна робота (годин)	80	100
у т. ч. індивідуальні завдання (вказати форму), годин	-	30
Вид підсумкового контролю	залік	залік

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

формування у здобувачів теоретичних знань та практичних навичок управління витратами для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо їх оптимізації та мінімізації.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Економічна теорія, Економічна інформатика, Економіко-математичні методи та моделі, Статистика, Економіка підприємства, Управління соціальною відповідальністю

4. Компетентності:

загальні:

- ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 8. Навички використання інформаційно-комунікаційних технологій
- ЗК 11. Здатність до адаптації та дій у новій ситуації.
- ЗК 12. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 15. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

фахові:

- ФК 1. Здатність визначати та описувати характеристики організації.
- ФК 2. Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.
- ФК 5. Здатність управляти організацією та її підрозділами через реалізацію функцій менеджменту.
- ФК 6. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.
- ФК 7. Здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту.
- ФК 12. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення.

5. Програмні результати навчання:

ПРН 4. Демонструвати навички виявлення проблеми та обґрунтування управлінських рішень.

ПРН 6. Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.

ПРН 8. Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації.

ПРН 11. Демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації.

ПРН 12. Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації.

Співвідношення програмних результатів навчання із очікуваними результатами навчання

Результат навчання	Очікувані результати вивчення навчальної дисципліни
ПРН 4. Демонструвати навички виявлення проблеми та обґрунтування управлінських рішень.	Розуміти сутність витрат та знати їх класифікацію
	Знати та розуміти систему управління витратами на підприємстві
ПРН 6. Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.	Вміти проводити аналіз витрат за видами, а також сукупних витрат за допомогою різних методів аналізу для обґрунтування управлінських рішень
	Вміти оптимізувати витрати пов'язані з активами та пасивами підприємства
ПРН 8. Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації.	Вміти здійснювати контроль витрат на різних рівнях управління
	Вміти стимулювати економію ресурсів з використанням різних методів мотивації
ПРН 11. Демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації.	Знати порядок бюджетування як складової системи управління витратами
	Вміти управляти інвестиційними витратами, обґрунтовувати доцільність реалізації проектів
ПРН 12. Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації.	Вміти здійснювати оперативне та стратегічне управління витратами

6. Методи навчання:

1) *методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності*: словесні (лекція, розповідь, пояснення, бесіда), наочні, практичні (практичні роботи, робота з навчально-методичною літературою);

2) *методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності*: методи формування пізнавальних інтересів, методи стимулювання і мотивації обов'язку й відповідальності;

3) *інноваційні та інтерактивні методи навчання*: інтерактивні методи, комп'ютерні та мультимедійні методи;

4) *методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності*: методи усного контролю, методи письмового контролю, методи самоконтролю.

7. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Сутнісна характеристика витрат та їх класифікація.

Тема 2. Система управління витратами на підприємстві.

Тема 3. Собівартість та її калькулювання як основа управління витратами.

Тема 4. Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток» як інструмент обґрунтування управлінських рішень.

Тема 5. Оптимізація витрат пов'язаних з активами та пасивами підприємства.

Тема 6. Контроль витрат та стимулювання економії ресурсів.

Тема 7. Бюджетування як складова системи управління витратами.

Тема 8. Управління інвестиційними витратами.

Тема 9. Оперативне та стратегічне управління витратами.

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усьог о	у тому числі		
л		п	с.р.	л		п	с.р.	
Тема 1. Сутнісна характеристика витрат та їх класифікація	15	4	2	9	14	2	-	12
Тема 2. Система управління витратами на підприємстві	15	4	2	9	12	2	-	10
Тема 3. Собівартість та її калькулювання як основа управління витратами	15	4	2	9	14	2	2	10
Тема 4. Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток» як інструмент обґрунтування управлінських рішень	13	2	2	9	14	2	2	10
Тема 5. Оптимізація витрат пов'язаних з активами та пасивами підприємства	15	4	2	9	14	2	2	10
Тема 6. Контроль витрат та стимулювання економії ресурсів	13	2	2	9	12	2	-	10
Тема 7. Бюджетування як складова системи управління витратами	13	2	2	9	12	-	2	10
Тема 8. Управління інвестиційними витратами	11	2	-	9	14	-	-	14
Тема 9. Оперативне та стратегічне управління витратами	10	2	-	8	14	-	-	14
в т.ч. індивідуальні завдання (контрольна робота)	-	-	-	-	30	-	-	30
Усього годин	120	26	14	80	120	12	8	100

8. Теми семінарських занять

Не передбачено навчальним планом

Теми практичних занять

Назва теми	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Тема 1. Сутнісна характеристика витрат та їх класифікація	2	-
Тема 2. Система управління витратами на підприємстві	2	-
Тема 3. Собівартість та її калькулювання як основа управління витратами	2	2
Тема 4. Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток» як інструмент обґрунтування управлінських рішень	2	2
Тема 5. Оптимізація витрат пов'язаних з активами та	2	2

пасивами підприємства		
Тема 6. Контроль витрат та стимулювання економії ресурсів	2	-
Тема 7. Бюджетування як складова системи управління витратами	2	2
Тема 8. Управління інвестиційними витратами	-	-
Тема 9. Оперативне та стратегічне управління витратами	-	-
Разом	14	8

Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом.

9. Теми самостійної роботи

Назва теми	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Тема 1. Сутнісна характеристика витрат та їх класифікація	9	12
Тема 2. Система управління витратами на підприємстві	9	10
Тема 3. Собівартість та її калькулювання як основа управління витратами	9	10
Тема 4. Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток» як інструмент обґрунтування управлінських рішень	9	10
Тема 5. Оптимізація витрат пов'язаних з активами та пасивами підприємства	9	10
Тема 6. Контроль витрат та стимулювання економії ресурсів	9	10
Тема 7. Бюджетування як складова системи управління витратами	9	10
Тема 8. Управління інвестиційними витратами	9	14
Тема 9. Оперативне та стратегічне управління витратами	8	14
в т.ч. індивідуальні завдання (контрольна робота)	-	30
Разом	80	100

10. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота здобувача вищої освіти направлена на закріплення теоретичного матеріалу та практичних навичок. Для здобувачів вищої освіти заочної форми здобуття освіти передбачено виконання позааудиторної контрольної роботи.

11. Оцінювання результатів навчання

Результати навчання	Форми контролю результатів навчання
ПРН 4. Демонструвати навички виявлення проблеми та обґрунтування управлінських рішень.	розв'язування тестів; виконання завдань на практичних заняттях; виконання завдань самостійної роботи; тези*; контрольна робота**; форма підсумкового контролю – залік
ПРН 6. Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.	розв'язування тестів; виконання завдань на практичних заняттях; виконання завдань самостійної роботи; тези*; контрольна робота**; форма підсумкового контролю – залік
ПРН 8. Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації.	розв'язування тестів; виконання завдань на практичних заняттях; виконання завдань самостійної роботи; тези*; контрольна робота**; форма підсумкового контролю – залік

ПРН 11. Демонструвати навички аналізу ситуації та здійснення комунікації у різних сферах діяльності організації.	розв'язування тестів; виконання завдань на практичних заняттях; виконання завдань самостійної роботи; тези*; контрольна робота**; форма підсумкового контролю – залік
ПРН 12. Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації.	розв'язування тестів; виконання завдань на практичних заняттях; виконання завдань самостійної роботи; тези*; контрольна робота**; форма підсумкового контролю – залік

* є обов'язковими, але дають змогу отримати додаткові бали

** контрольна робота – для здобувачів заочної форми навчання

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Денна форма здобуття освіти

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти денної форми				Разом
	виконання завдань на практичних заняттях	виконання завдань самостійної роботи	розв'язування тестів	тези*	
Тема 1. Сутнісна характеристика витрат та їх класифікація	7	4	2	10*	13
Тема 2. Система управління витратами на підприємстві	7	4	2		13
Тема 3. Собівартість та її калькулювання як основа управління витратами	6	4	2		12
Тема 4. Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток» як інструмент обґрунтування управлінських рішень	7	4	2		13
Тема 5. Оптимізація витрат пов'язаних з активами та пасивами підприємства	7	4	2		13
Тема 6. Контроль витрат та стимулювання економії ресурсів	6	4	2		12
Тема 7. Бюджетування як складова системи управління витратами	6	4	2		12
Тема 8. Управління інвестиційними витратами	-	4	2		6
Тема 9. Оперативне та стратегічне управління витратами	-	4	2		6
Тези					
Разом	46	36	18	10*	100

* є обов'язковими, але дають змогу отримати додаткові бали

Форми, шкала та критерії оцінювання результатів навчання при проведенні поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти денної форми здобуття освіти: – виконання вправ на практичних заняттях (0 – 7 б.):

Кількість балів	Критерій оцінювання
6-7	відповіді вірні, супроводжувалися практичними прикладами та власними роздумами з теми заняття. Здобувач вищої освіти на занятті показує високий рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання

4-5	відповіді в цілому вірні, але містять деякі помилки. Здобувач вищої освіти на занятті показує достатній рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання
2-3	відповіді містять ряд помилок, що характеризують знання здобувача вищої освіти як середній рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання
1	відповіді містять помилки, які є суттєвими, що здебільшого викликані недостатнім опануванням здобувачем вищої освіти навчального матеріалу. Незначна активність на занятті, показує низький рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання
0	відповіді невірні, або містять значні помилки, що здебільшого зводять завдання до того рівня, який важко оцінити. Пасивна поведінка здобувача вищої освіти на занятті, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання.

– виконання завдань самостійної роботи (0 – 4 б.):

Кількість балів	Критерій оцінювання
4	завдання виконані повністю вірно та оформлення відповідає вимогам, є практичні приклади та власні роздуми з теми заняття. Здані виконані завдання вчасно. Здобувач демонструє високий рівень формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання.
3	завдання виконані в цілому вірно, але є незначні помилки та/або помилки в оформленні; присутній креативний підхід у виконанні завдань. Здані завдання вчасно. Здобувач демонструє достатній рівень формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання.
2	відповіді на завдання самостійної роботи містять ряд помилок, що характеризують знання здобувача як середні. Присутні помилки в оформленні або невчасна здача завдання. Здобувач демонструє середній рівень формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання.
1	відповіді на поставлені завдання самостійної роботи містять помилки, які є суттєвими / або завдання виконане неповністю. Присутні помилки в оформленні та / або невчасна здача завдання. Здобувач демонструє низький рівень формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання.
0,5	відповіді невірні, або містять значні помилки, що здебільшого зводять завдання до того рівня, який неможливо оцінити. Присутні помилки в оформленні та / або невчасна здача завдання. Здобувач демонструє незадовільний рівень формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання.
0	завдання не виконане, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання.

– розв'язування тестів (0 – 2 б.):

Кількість балів	Критерії оцінювання
2	Демонструє високий рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання
1,5	Демонструє достатній рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання
1	Демонструє середній рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання
0,5	Демонструє низький рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання
0	Всі завдання виконані невірно, що не дає можливості оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання.

- тези*:

Кількість балів	Критерій оцінювання
10	Тези відповідають програмі курсу за змістом; оформлені згідно встановлених вимог; опубліковані/прийняті до друку під час проходження курсу. Здобувач показав високий рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання
5	Тези відповідають програмі курсу за змістом але потребували значних доопрацювань; прийняті до друку під час проходження курсу. Здобувач показав середній рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання
0	Тези не відповідають програмі курсу за змістом; не прийняті до друку під час проходження курсу. Здобувач показав низький рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання

**Схема нарахування балів з навчальної дисципліни
Заочна форма здобуття освіти**

Назва теми	виконання завдань на практичних заняттях	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти заочної форми				тези *	Разом	
		виконання завдань самостійної роботи (в т.ч. контрольна робота)			тези *			Разом
		тести	виконання завдань самостійно і роботи	контрольна робота				
Тема 1. Сутнісна характеристика витрат та їх класифікація	-	2	2			4		
Тема 2. Система управління витратами на підприємстві	-	2	2			4		
Тема 3. Собівартість та її калькулювання як основа управління витратами	10	2	2			14		
Тема 4. Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток» як інструмент обґрунтування управлінських рішень	10	2	2			14		
Тема 5. Оптимізація витрат пов'язаних з активами та пасивами підприємства	10	2	2			14		
Тема 6. Контроль витрат та стимулювання економії ресурсів	-	2	2			4		
Тема 7. Бюджетування як складова системи управління витратами	10	2	2			14		
Тема 8. Управління інвестиційними витратами	-	2	2			4		
Тема 9. Оперативне та стратегічне управління витратами	-	2	2			4		
Контрольна робота				24		24		
Тези					10*			
Разом	40	18	42		10*	100		

* є обов'язковими, але дають змогу отримати додаткові бали

– виконання вправ на практичних заняттях (0 – 10 б.):

Кількість балів	Критерій оцінювання
9-10	відповіді вірні, супроводжувалися практичними прикладами та власними роздумами з теми заняття. Здобувач вищої освіти на занятті показує високий рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання
7-8	відповіді в цілому вірні, але містять деякі помилки. Здобувач вищої освіти на занятті показує достатній рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання
4-6	відповіді містять ряд помилок, що характеризують знання здобувача вищої освіти як середній рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання
2-3	відповіді містять помилки, які є суттєвими, що здебільшого викликані недостатнім опануванням здобувачем вищої освіти навчального матеріалу. Незначна активність на занятті, показує низький рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання
0 - 1	відповіді невірні, або містять значні помилки, що здебільшого зводять завдання до того рівня, який важко оцінити. Пасивна поведінка здобувача вищої освіти на занятті, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання.

– виконання завдань самостійної роботи (0 – 2 б.):

Кількість балів	Критерій оцінювання
2	завдання виконані повністю вірно та оформлення відповідає вимогам, є практичні приклади та власні роздуми з теми заняття. Здані виконані завдання вчасно. Здобувач демонструє високий рівень формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання.
1,5	завдання виконані в цілому вірно, але є незначні помилки та/або помилки в оформленні; присутній креативний підхід у виконанні завдань. Здані завдання вчасно. Здобувач демонструє достатній рівень формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання.
1	відповіді на завдання самостійної роботи містять ряд помилок, що характеризують знання здобувача як середні. Присутні помилки в оформленні або невчасна здача завдання. Здобувач демонструє середній рівень формування компетентностей і досягнення рпрограмних результатів навчання.
0,5	відповіді на поставлені завдання самостійної роботи містять помилки, які є суттєвими / або завдання виконане неповністю. Присутні помилки в оформленні та / або невчасна здача завдання. Здобувач демонструє низький рівень формування компетентностей і досягнення рпрограмних результатів навчання.
0	відповіді невірні або завдання не виконане, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення рпрограмних езультатів навчання.

– розв'язування тестів (0 – 2 б.):

Кількість балів	Критерії оцінювання
2	Демонструє високий рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання
1,5	Демонструє достатній рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання
1	Демонструє середній рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання
0,5	Демонструє низький рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання
0	Всі завдання виконані невірно, що не дає можливості оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання.

- тези*:

Кількість балів	Критерій оцінювання
10	Тези відповідають програмі курсу за змістом; оформлені згідно встановлених вимог; опубліковані/прийняті до друку під час проходження курсу. Здобувач показав високий рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання
5	Тези відповідають програмі курсу за змістом але потребували значних доопрацювань; прийняті до друку під час проходження курсу. Здобувач показав середній рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання
0	Тези не відповідають програмі курсу за змістом; не прийняті до друку під час проходження курсу. Здобувач показав низький рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання

– позааудиторна контрольна робота (для здобувачів заочної форми здобуття освіти):

Кількість балів	Критерій оцінювання
20-24	здобувач вищої освіти виявив високий рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання; питання розкриті у повному обсязі, присутній аналіз, самостійне бачення та наведені практичні приклади, оформлення відповідає вимогам; здана вчасно
15-19	здобувач вищої освіти виявив достатній рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання; в цілому вірно викладена сутність питань, але без наведення прикладів, додаткової інформації; оформлення відповідає вимогам; здана вчасно
10-14	здобувач вищої освіти виявив середній рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання; у змісті відповіді на завдання, спостерігаються помилкові судження, недостатньо повна інформація, відсутній самостійний аналіз, приклади; оформлення повністю / неповністю відповідає вимогам
5-9	здобувач вищої освіти виявив задовільний рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання; у відповідях спостерігаються значні помилки, але здобувач орієнтується у сутності, змісті питань; оформлення повністю / неповністю відповідає вимогам
1-4	здобувач вищої освіти виявив низький рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання; завдання виконані на слабкому рівні, або допущені грубі помилки у виконанні; оформлення повністю / неповністю відповідає вимогам
0	здобувач завдання не виконав, або виконав з великою кількістю помилок; оформлення не відповідає вимогам, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання.

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачене під час вивчення навчальної дисципліни

Ноутбук, мультимедійне обладнання, Wi-Fi.

13. Політика навчальної дисципліни

Політика курсу полягає в максимальному заохоченні здобувачів до самостійного пошуку рішень, ініціативності, взаємодії, формування конструктивних комунікацій та командної роботи; обов'язковому дотриманні академічної доброчесності здобувачами, а саме: самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою даної навчальної дисципліни; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про

авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. Документи стосовно академічної доброчесності наведені на сторінці Академічна доброчесність ПДАУ. URL: <https://www.pdaa.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist>.

При проходженні курсу здобувачі мають активно працювати на практичних заняттях, виконувати завдання для самостійної роботи. Штрафних балів з курсу не передбачається. Заохочувальні бали студент може отримати за поглиблене вивчення окремих тем курсу, що може бути представлене у вигляді наукових тез. Тезиси, у разі їх підготовки здобувачем вищої освіти, перевіряються на наявність плагіату і допускаються до друку та зарахування, із коректними текстовими запозиченнями у межах встановлених норм. У разі низького рівня оригінальності, тези вважаються такими, що не підготовлені та додаткові бали за них не зараховуються.

Бали за присутність на лекціях та практичних заняттях не додаються, проте, залученість до обговорення дискусійних питань на лекціях, а також активна участь у виконанні індивідуальних та групових завдань на практичних заняттях, аналізі конкретних ситуацій, обговоренні питань теми, захисті завдань самостійної роботи та ін. формують загальний рейтинг з дисципліни. Тому пропуск занять не дає можливості студенту отримати бали для семестрового контролю.

Є можливість опанування даної навчальної дисципліни за програмами академічної мобільності (внутрішньої / міжнародної) за наявними укладеними угодами (договорами) між Університетом та закладом-партнером та/або індивідуальними запрошеннями. Визнання та перезарахування результатів такого навчання відбувається спеціально створеною комісією на підставі поданих здобувачем вищої освіти відповідних документів з використанням Європейської кредитно-трансферної системи. Організаційні процеси навчання за програмами академічної мобільності регламентуються Положення про академічну мобільність учасників освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті.

Здобувачі вищої освіти мають право на перезарахування результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті згідно відповідного Положення про порядок визнання результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті, здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету. Здобувачі можуть самостійно на платформах онлайн-освіти, шляхом участі у короткострокових навчальних програмах і проектах (з видачею сертифіката) опанувати навчальний матеріал, який за змістом дозволяє набути очікувані навчальні результати навчальної дисципліни.

Додаткові матеріали для представлення навчальної дисципліни:
презентації, відеоролики.

14. Рекомендовані джерела інформації:

Основні

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати". URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

2. Наказ Міністерства фінансів Про затвердження національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». 07.02.2013 р. №73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

3. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

4. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

5. Ющишина Л. О. Менеджмент ресурсів та витрат: курс лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 103 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3bac_finan/menedz_resurs_vytrat-2022.pdf

6. Жигалкевич Ж.М., Кам'янська О.В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент». Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 214 с. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/ca819830-66f0-4152-9e27-1eb3651fe9fc/content>

7. Матвеева Н.М., Славута О.І. Управління витратами : навч. посібник; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 157 с. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/57428/1/2019%20печ.%2029Н%20НП%20Управління%20вират%20от%20редактора.doc.pdf>

8. Чернікова Н.М. Інноваційно-інвестиційна політика підприємств в умовах цифровізації. *Фаховий науково-практичний журнал: Причорноморські економічні студії*. Випуск 64. 2021. С. 108-112. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.64-17> URL: http://bses.in.ua/journals/2021/64_2021/19.pdf

9. Управління витратами : навч. посіб. / М. Г. Грещак, В. М. Гордієнко, О. С. Коцюба та ін.; за заг. ред. М.Г. Грещака. 2-е вид. К. КНЕУ, 2018. 264 с.

Допоміжні:

1. Артамонова Н. С. Управління витратами : навч. посіб. К. ЦУЛ, 2018. 116 с.
2. Данилко В. К. Управління витратами : навч. посіб 2-е вид. К. Каравела, 2018. 216с.
3. Чернікова Н.М. Управління витратами в умовах інноваційного розвитку підприємств. *Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Наукові розробки, передові технології, інновації»*. Prague: Nemoros s.r.o., 2020. С. 150-152.

4. Чернікова Н.М. Аутсорсинг – сучасний спосіб оптимізації бізнес-процесів підприємств. *Матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції “Формування конкурентоспроможності національної економіки: трансформації в умовах розвитку інновацій”* (м. Запоріжжя, 3-4 вересня 2021 р.). 2021. С. 72-76.

5. Чернікова Н.М. Гнучкі технології в управлінні бізнес-процесами підприємств. *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції “Інтеграція інформаційних систем і інтелектуальних технологій в умовах трансформації інформаційного суспільства”* (м. Полтава, 21-22 жовтня 2021 р.). 2021. С.34 - 37.

6. Чернікова Н.М., Черевко А.В. Управління ефективністю та конкурентоспроможністю підприємств за допомогою бенчмаркінгу. *Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю «Управління ресурсним забезпеченням господарської діяльності підприємств реального сектору економіки»*, 27 жовтня 2022 року, м. Полтава. С. 252-254

7. Чернікова Н.М., Шийко Є.Ю, Вертелецька Н.Р. Система матеріального стимулювання економії витрат на вітчизняних підприємствах. *Матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції “Інноваційні рішення в економіці, бізнесі, суспільних комунікаціях та міжнародних відносинах”*, м. Дніпро, 20 квітня 2023 р. Університет митної справи та фінансів, 2023. С. 262 – 264.

8. Чернікова Н.М., Вертелецька Н.Р., Єрмак М.С. Управління витратами як інструмент забезпечення конкурентних переваг. *Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції: “Менеджмент XXI століття: глобалізаційні виклики*. М. Полтава, 18 травня 2023 року, С. 54 - 57.

9. Латишева О. В. Управління витратами та ціноутворення: теорія та практика : підручн. Краматорськ. ДДМА. 2018. 375 с.

Інформаційні ресурси

1. www.nbuv.gov.ua/ (Бібліотека ім. В.І. Вернадського)
2. <http://korolenko.kharkov.com/> (Бібліотека ім. В.Г. Короленко)
3. <http://lib.meta.ua/> (Електронна бібліотека)
4. <https://mof.gov.ua/uk/> (Міністерство фінансів України)
5. <http://zakon3.rada.gov.ua/> (Нормативно-правова база України)
6. www.ukrstat.gov.ua/ (Державна служба статистики України)